

פרק ז'

יחידה 17 - מעילת עכן בחרם, כישלון מלחמת העי בעקבותיו ותפילת יהושע להצלת העם (א'-ט')

28 ספר יהושע | פרק ז'

6. ציירו בקומיקס את רצף האירועים הבאים: חסא עכן, המרגלים בעי, הפסד ישראל במלחמה, יהושע והזקנים מתאבלים בעקבות המפלה. (מומלץ להוסיף בועת דיבור לדמויות המצוירות בכל תמונה.)

המרגלים בעי	חסא עכן
יהושע והזקנים מתאבלים בעקבות המפלה	הפסד ישראל במלחמה

7. באילו טענות מנסה לשכנע יהושע את ה'?

---

27 ספר יהושע | פרק ז'

פרק ז'

ספר יהושע		מלחמת הארץ		כיבוש הארץ		הכניסה לארץ	
סוף ימי יהושע	המנוח	עיי	החלוקה	סיכום	החלוקה	החלוקה	החלוקה
בית	עבר	המקלט	בשילה	בגלגל	בשילה	בשילה	בשילה
בשכם	הרדן	המונים	המקלט	כ	כ	כ	כ
כ"ד	כ"ג	כ"ב	כ"א	כ"א	כ"א	כ"א	כ"א

יחידה 17 - מעילת עכן בחרם, כישלון מלחמת העי בעקבותיו ותפילת יהושע להצלת העם (א'-ט')

1. מי לקח מן החרם? _____

2. מי נאשם ש'מעל בחרם'? _____

ובמי חרה אף ה'?

3. מה עשה יהושע לפני המלחמה בעי?

4. איזו הצעה קיבל יהושע מהמרגלים?

5. מה אפשר ללמוד ממספר הלוחמים המועט שנלחם בעי?

הקדמה

מלחמת מצווה והלקיחה מן השלל - בפרקים הקודמים הסברנו שמלחמת כיבוש הארץ היא מלחמת מצווה, ולכן לא לוקחים מן השלל. מדוע נאסרה הלקיחה מן השלל? מה כה רע בה? מה יחשבו העמים אם עם ישראל ייקח מן השלל?

התחושות לקראת המלחמה - במלחמה ביריחו נחל עם ישראל ניצחון אדיר. לקראת המלחמה הבאה, מלחמת העי, ניתן לחשוב יחד עם התלמידים: מה מרגיש עם ישראל לקראת המלחמה, ביטחון או חשש? ערבות הדדית - בעם ישראל יש קשר בין כל אחד ואחד. עלינו להבין שכאשר אחד אינו מתנהג כראוי, על האחר לעזור לו לתקן את דרכו, ואם הוא אינו עושה זאת - גם הוא לא בסדר.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. מה גרם לעכן לחטוא? מדוע חטאו של עכן נחשב כחטא כל כך חמור?
2. מדוע לתקוף דווקא את העי אחרי יריחו?

3. מה הקשר בין מעילה בחרם להפסד עם ישראל במלחמת העי?

4. מהו חששו המרכזי של יהושע - ההפסד במלחמה או שינוי היחס בין הקב"ה לעם ישראל?

אפשרויות למענה ולדיון

יהושע רצה להקדיש את השלל לקב"ה גם כדי להכיר טובה לקב"ה וגם כדי להראות בכך שהמלחמה אינה לצורך התעשרות אלא מלחמת מצווה. עכן מרד בציווי של ה' לא לקחת מן החרם, לא רצה להכיר טובה לקב"ה, ואף הראה במעשהו שהרכוש חשוב לו יותר מציווי ה' ושמלחמתו לא נובעת מרצון לקיים את דבר ה'. במעשהו הראה עכן שהוא זה שניצח במלחמה, ולכן הרשה לעצמו לקחת מן השלל. כפיות טובה זו ראויה לעונש חמור.²²

הפסוקים מדגישים שכל עם ישראל חוטא בחטא של עכן. מדוע? כשעם ישראל נכנס לארץ הם נהפכים ליחידה אחת שלמה, "ערבים זה בזה". גם אם אדם אחד חוטא, האחריות מוטלת על כל החברה. אי אפשר לברוח מן האחריות.

במקביל לתיאור חטאו של עכן, מתואר ניסיון כיבוש העי. יהושע תקף דווקא את העי כיוון שחבל הארץ שבו שכנה היה המקום המחבר בין מלכי הדרום למלכי הצפון. ברגע שיהושע כובש את העי הוא מנתק בין מלכי הדרום למלכי הצפון. מומלץ לעיין במפה המצורפת ולהראות זאת לתלמידים.

פרשת העי מלמדת אותנו שאין ישראל זוכים שיעשו להם נסים ואינם נוצחים את אויביהם אלא אם כן הם נקיים מחטא, מקיימים מצוות ה' ושומרים את בריתו. אם אדם אחד אינו נקי מחטא, אשמת כל החברה תלויה על צווארו, כדברי חכמים "כל ישראל ערבים זה בזה".²³

יהושע נבהל מאוד מההפסד בקרב, כיוון שראה שהקב"ה אינו מגן על ישראל מפני אויביהם, והבין כי זהו שינוי ביחסו של הקב"ה כלפי ישראל. יהושע חושש שעמי הארץ ישאבו כוחות ממלחמת העי ויצאו להילחם בישראל. אכן, עמי הארץ ראו את ההפסד, וזה נתן להם את הכוח להילחם בישראל בהמשך.

המסרים העולים מן היחידה

1. **ערכות הדדית:** כל אדם מישראל חייב לדאוג לחברו ולראות שחברו אינו עוזב את הדרך הישרה. אם רואים אדם חוטא - חשוב לעזור לו בדרך נעימה ומקובלת לתקן את דרכו, ובמיוחד אם חטאו מזיק לאחרים. הערה חשובה: צריך להיזהר לא לפגוע בו בשעה שפונים אליו!

2. **דאגה לכבוד ה':** יהושע דואג שמא ההפסד של ישראל במלחמה מול העי יגרום לחילול ה', כיוון שעם ישראל מהווה נציגו של הקב"ה בעולם, ואם הנציג של הקב"ה מפסיד, הרי כביכול הקב"ה הוא שהפסיד במלחמה.

22 כדי שהתלמידים יבינו עד כמה כפיות הטובה היא מעשה חמור, עלינו להדגיש זאת באמצעות דוגמאות רבות ביחסים בין בני אדם.

23 גמ' שבועות ל"ט, ע"ב.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. כדאי להראות לתלמידים את המיקום של העי במפה, ולהמחיש עד כמה מיקום העי חשוב להמשך כיבוש הארץ, בין לצד צפון ובין לצד דרום.
2. **שאלת הפנמה:** חלק מן התלמידים בכיתה פגעו באחד התלמידים. שאר התלמידים בכיתה ראו את מעשיהם, אך שתקו ולא אמרו דבר. המורה הענישה את כל הכיתה בגלל מעשיהם של חלק מן התלמידים. אחד התלמידים טען שזה לא הוגן שהוא נענש מבלי שפגע כלל בחברו. מה דעתכם? מי צודק? התלמיד או המורה?
3. מחטאו של עכן לומדים אנו מהי ערבות הדדית - "כל ישראל ערבים זה בזה". הביאו דוגמאות לערבות הדדית בינך ובין משפחתך, חבריך, שכניך וכו'.

יחידה 18 - תשובת ה' (י'-ט"ו)

29
ספר יהושע | פרק ז'

יחידה 18 - תשובת ה' (י'-ט"ו)

8. סמנו את המילה החוזרת על עצמה בפסוק י"א:
 "סָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרָה אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן-הַחֶרֶם וְגַם גָּנְבוּ וְגַם בָּחֲשׂוּ וְגַם שָׂמְנוּ בְכַלְיֵיהֶם".
 מדוע לדעתכם מילה זו חוזרת על עצמה פעמים כה רבות?

יחידה 19 - עכן נלכד ונשפט (ט"ז-כ"ו)

9. שאלת חשיבה: מדוע לדעתכם הגורל לא נילה את עכן מיד, אלא היו צריכים לנלות קודם את שם השבט, את שם המשפחה, את הנבירים, ורק בסוף את עכן?
 9. אין נלכד עכן?
 10. נא הקיפו בעיגול את המילים הקשורות בפרקנו למעשה עכן.

אדרת שניער	עמק עכור
מלך יריחו	לשון זהב
שלושים ושישה	העי
שמלה	ארון הבית
סקילה באבנים	בית אל
חומות יריחו	גלגל

באורי מילים

צוק לו חודל - המורה על עונש.
 אדרת - מעיל קלון.
 שניער - מאריך שניער.
 ארבע - הושבים במסגרת ומנעים להנפיל פסאם.
 יחידים (פסוק י"א) - אדם מודים במה שעשה.
 אשמה (פסוק כ"ו) - אשמה, אש, נכון הדבר, לשון רודאה.
 ילשון זהב (פסוק כ"א) - מטיל זהב שצורתו כעין לשון.

הקדמה

האם יהושע ידע שעכן מעל בחרם? מן הפסוקים נראה שלא. כיצד אם כן ידעו מי הוא האדם שבגללו עם ישראל נענש? כיצד היו יכולים לגלות דברים נסתרים בזמנו של יהושע (נבואה, אורים ותומים, גורל)? ניתן לבקש מן הילדים להציע רעיונות לגילוי הנסתר.

ללא הסרת החטא, עם ישראל ימשיך להפסיד במלחמה. מוכרחים למצוא את החוטא ולבער את החטא.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. בתפילתו העלה יהושע טענה שבעקבות המפלה בעי כל העמים ייאספו וישמידו את ישראל. מה תשובתו של ה'?

2. מדוע הקב"ה מבצע את גילוי המועל דווקא באמצעות הגורל?

אפשרויות למענה ולדיון

הגורל - הגורל מכריע ללא התערבות אנושית כיצד יש לנהוג בהתלבטות מסוימת.²⁴ גילוי החוטא באמצעות הגורל מבטא אחדות ומראה שבעיני ה' כולם שווים (כעין הגורל של השעירים ביום הכיפורים, ויקרא פרק

24 ניתן להביא כדוגמה את הגורל המופיע בספר יונה, שבגיננו השליכו את יונה לים.

ט"ז). לכאורה כולם יכולים לעלות בגורל. כמובן, סוף-סוף עכן הוא שחטא ובזה הכתים את כל עם ישראל, ולכן הוא זה שיוצא בגורל.

המסרים העולים מן היחידה

כוחה של התפילה: יהושע פונה לקב"ה מתוך קירות לבו בתפילה עמוקה של שבר. תפילת יהושע נענתה מיד בגלל כוחה הגדול. נלמד אנו מהו כוחה של תפילה שיכולה להפוך כל גְזֵרָה רעה.

הצעות להמחשה ולהרחבה

כתוב במילים שלך תפילה שהיית רוצה להתפלל לקב"ה, כגון על רפואת חולה, אמירת תודה לה', דבר שהיית רוצה שה' יעניק לך וכד'.

יחידה 19 - עכן נלכד ונשפט (ט"ז-כ"ו)

30 ספר יהושע | פרק ז'

11. מה היה עונשו של עכן?
_____

12. מה שם המקום שבו נענש עכן?
_____

13. מה הקימו במקום?
_____

29 ספר יהושע | פרק ז'

יחידה 18 - תשובת ה' (י"ט-י"ז)

8. סמנו את המילה החוזרת על עצמה בפסוק י"א:
"חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן-הָחַרֵם וְגַם גָּבְוּ וְגַם כָּחֲשׂוּ וְגַם שָׂמְנוּ כְּבִלְהֵם"
מדוע לדעתכם מילה זו חוזרת על עצמה פעמים כה רבות?

יחידה 19 - עכן נלכד ונשפט (ט"ז-כ"ו)

9. שאלת חשיבה: מדוע לדעתכם הגורל לא גילה את עכן מיד, אלא היו צריכים לגלות קודם את שם השבט, את שם המשפחה, את הגברים, ורק בסוף את עכן?

9. איך נלכד עכן?
_____

10. נא הקיפו בעיגול את המילים הקשורות בפרקנו למעשה עכן.

עמק עכור	אדרת שינער	מלך יריחו
שלושים ושישה	לשון זהב	העי
שמלה	סקילה באבנים	ארון הברית
בית אל	חומות יריחו	גלגל

זאת לו תודה - התודה
על עונק.
- אודות -
מעיל עליו.
- שבעה -
מארץ שבע.
- ארבי - הששים
במסחר ומכנים להנפיל
פואום
- "חיסוף" (ספר י"א) -
אדם אמרם את האמת
אדם מודים בהם שששו.
- אמנה (ספר כ') -
אמנם, אמת, נכון הודב,
לשון הודאת.
- "לשון זהב" (פסוק כ"א) -
מטיל זהב שצורתו כעין
לשון.

הקדמה

עכן ידע כל העת שהוא חטא אך לא הודה, אף שיכול היה לשער שהגורל יגלה זאת. גם בני משפחתו והקרובים אליו לא הסגירו אותו. מדוע? מה יקרה ברגע שעכן יעלה בגורל?

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

האם הייתה לעכן אפשרות להכחיש את הגורל שגילה כי הוא החוטא?

אפשרויות למענה ולדיון

חטאו של עכן היה שכפר בטובתו של הקב"ה. הוא רצה לקחת את השלל לעצמו, ולכן טמן אותו באוהלו. חטאו היה בכך שהפך את מלחמת המצווה למלחמה שבה היחיד מרוויח רכוש לתועלת פרטית. לאחר הגורל עכן מודה בחטאו, כיוון שהבין שטעה. הודאתו בחטא גורמת לתחושת הקלה בעם ישראל, כיוון שעכן מגלה אחריות על מעשיו ומקבל את עונשו. עכן יכול היה להתחמק ולטעון שבגורל יכול לצאת גם אדם שלא חטא, שהלא תמיד מישהו יעלה בגורל.²⁵

25 לכן מודגש בפסוק כ"ב שהשליחים של יהושע רצים אל האוהל של עכן, כדי שבני משפחתו לא יחביאו את השלל שלקח.

עונשו של עכן היה סקילה אף שמן הדין סקילה באה על חטאים חמורים הרבה יותר, כגון חילול שבת וכד'.²⁶ אך כיוון שאין הדין בא כנגד מעילתו הפרטית בחרם אלא שפגע באחדותו של עם ישראל, הדין חייב להיות חמור.

המסרים העולים מן היחידה

1. **הודאה בחטא:** עכן לא מנסה להימלט מחטאו, אלא מיד מודה בחטא. הוא מלמדנו שעל האדם להודות בחטאו, להצטער ולבקש סליחה ממי שנפגע ממנו.
2. **מידה כנגד מידה:** עכן גרם לעם ישראל להפסיד במלחמה ולהרג חיילי ישראל, לכן עונשו היה סקילה ורכושו נשרף. דבר זה בא ללמדנו שכשאנו רוצים להעניש מי שפגע בנו, עלינו לנסות למצוא עונש המתאים באופן מדויק לעוול שנעשה כלפינו.

הצעות להמחשה ולהרחבה

ניתן לעשות בכיתה מעין גורל: כותבים את שמות כל התלמידים בכיתה על פתקים, מכניסים אותם לתוך קופסה ומערבבים היטב. אפשר לנסות לנחש מי מהתלמידים יעלו בגורל. תוך כדי הפעלה, כדאי לדבר על ההבדל בין הגורל שאנו עושים בכיתה לבין הגורל שעשה יהושע, שהמיוחד בו שהקב"ה הוא זה שהעלה בגורל את השם הנכון. בכיתות שבהן הפעלה מעין זו עלולה להעלות מתיחות, ניתן לעשות הגרלות על מספרים או אותיות ולתת לילדים לנחש מה יעלה בגורל.

חז"ל מלמדים אותנו שאת תפילת עלינו לשבח תיקן יהושע, ועל פי האר"י ייתכן שאמר אותה בכל הקפה של יריחו. בתוך התפילה רמוז שמו של עכן: "על כן נקווה לך". זו הזדמנות ללמד את הילדים תפילה זו ולהוסיפה לתפילה בכיתה.

²⁶ בפשט הפסוקים לא ברור אם גם בניו של עכן נענשו יחד עמו. לכו מומלץ ללכת בדרך של פרשנים שכתבו שבניו של עכן לא נענשו אלא הובאו לראות מה עונשו של אביהם (רלב"ג לפסוק כ"ד).